

GLOBALASHUV SHAROITIDA MADANIYATLARARO MULOQOT

Usmonov Shoxrux Shokir o'g'li

Samarqand davlat chet tillar instituti tadqiqotchisi

shoxruxusmonov4@gmail.com **Tel: (+998 99) 094 62 88**

Annotasiya: Bugungi kunda globallashuv jarayonlari kechayotgan bir davrda madaniyatlararo muloqot madaniyatini rivojlantirish xar bir davlatning siyosiy jarayonlarining eng muhim darajasiga ko'tarilganligi kuzatilmoqda. Bugungi integratsiyalashgan jamiyatda global istiqbolga ega bo'lgan madaniyatlararo muloqot jarayonida ba'zi yangi tushunchalar qabul qilinmoqda. Bu asosida madaniy moslashuvda akkulturatsiya, assimilyatsiya, integratsiya o'tgan avlodlarda madaniyatlararo aloqa tadqiqotlarida keng tarqalgan tushunchalar sifatida tadqiq qilingan.

Kalit so'zlar: Madaniyatlararo, ijtimoiy, siyosiy, iqtisodiy, geografik, milliy, etnik, muloqot, diolog, axloq, odob, zamonaviy, kommunikatsiya, texnologiya, axborot, tarix, siyosat, davlat, mexanizm, xilma-xillik, madaniyat, millat.

МЕЖКУЛЬТУРНАЯ КОММУНИКАЦИЯ В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛИЗАЦИИ

Усманов - сын Шохруха Шакира. научный сотрудник

Самаркандского государственного института иностранных языков

shoxruxusmonov4@gmail.com **Tel: (+998 99) 094 62 88**

Аннотация: Сегодня, в эпоху глобализационных процессов, наблюдается, что развитие культуры межкультурного общения поднялось на важнейший уровень политических процессов каждой страны. В современном интегрированном обществе некоторые новые концепции принимаются в процессе межкультурной коммуникации с глобальной точки зрения. На основании этого аккультурация, ассимиляция и интеграция в культурной

адаптации изучались как общие концепции в исследованиях межкультурной коммуникации прошлых поколений.

Ключевые слова: Межкультурный, социальный, политический, экономический, географический, национальный, этнический, диалог, диалог, мораль, нравы, современность, коммуникация, технология, информация, история, политика, государство, механизм, разнообразие, культура, нация.

INTERCULTURAL COMMUNICATION UNDER GLOBALIZATION

Usmanov is the son of Shokhrukh Shakir

Researcher of the Samarkand State Institute of Foreign Languages

shoxruxusmonov4@gmail.com Tel: (+998 99) 094 62 88

Abstract: Today, in the era of globalization processes, it is observed that the development of the culture of intercultural communication has risen to the most important level of the political processes of every country. In today's integrated society, some new concepts are being adopted in the process of intercultural communication with a global perspective. Based on this, acculturation, assimilation, and integration in cultural adaptation have been studied as common concepts in intercultural communication studies in past generations.

Keywords: Intercultural, social, political, economic, geographical, national, ethnic, dialogue, dialogue, morality, manners, modern, communication, technology, information, history, politics, state, mechanism, diversity, culture, nation .

KIRISH. Globallashuv davrida madaniyatlararo muloqotning boshlang'ich nuqtasi ijtimoiy munosabatlarning vujudga kelishi bilan bog'liq bo'lgan harakatchanlik asosida vujudga kelgan. Globallashuv bosqichidan oldin madaniyat, asosan, biror millat yoki mintaqadagi odamlarning "umumiy turmush tarzi" sifatida qaralgan, u geografik chegaralari va ichki taraqqiyotiga ega bo'lgan tushuncha edi. Biroq, globallashuv sharoitida odamlar oladigan madaniy ma'lumotlar ularning jismoniy maydonidan ancha oshib ketdi. Kommunikatsion texnologiyalar va transport texnologiyalarining rivojlanishi aholi oqimini, axborot

oqimini va mintaqalararo madaniy almashinuvlarni keltirib chiqardi va shu bilan chegaralarni yo'q qildi. Madaniyat bo'yicha makon, madaniyatlararo muloqotning asosiy xususiyatiga aylandi va "turli omillardan tashkil topgan mintaqalararo madaniyatlar asta-sekin tarixiy taraqqiyotning yangi tushunchalaridan biriga aylandi. Odamlar o'z shaxsiyatini yaratish va o'z hayotlarini tushunish uchun milliy asos jiddiy qiyinchiliklarga duch kelganini his qildilar. Ularning shaxsiyatlari tobora xiralashgan va noaniq bo'lib qoldi yoki ular qandaydir tahdid va qo'rquv hissi tufayli fundamentalizmga o'tdilar. Natijada, madaniyatlararo muloqotning eng dolzarb muammosi insonlarning madaniy o'ziga xoslik xususiyatlari bo'lib bormoqda. Umuman olganda, faylasuflar, psixologlar nuqtai nazaridan tadqiq qilish har doim madaniyatlararo muloqot va globallashuvni ilmiy va boy mazmunga ega qilish uchun ilmiy usullardan foydalanishga harakat qiladi, xuddi musiqa yaratishdagi o'zgarishlar kabi, asl ohangga ba'zi o'zgarishlar kiritadi.

ADABIYOT TAHLILI: Madaniyatlararo muloqot yangi O'zbekiston taraqqiyotining asosiy bosqichlaridan biriga aylanib bormoqda. "Dialog jamiyatda istiqomat qilayotgan xar bir insonning aloqa vositasi shaklaridan biridir", - deb ta'kidlaydi A.S.Kapto[1; 3-C.]. Madaniyatlararo muloqotni insonlar o'rtasida rivojlantirishda ko'plab sabablarga bog'liq. Ular orasida muloqot almashinuviga xos eng mahsuldor shakllardan biri bo'lgan dialog shaklda ish olib borishga intilish mavjud. Pozisiyalarni uyg'unlashtirish faqat fikrlarni va jamoaviy faoliyatni ochiq taqqoslash orqali amalga oshirilishi mumkin. Shuning uchun madaniyatlararo muloqot ijtimoiy muammolarni hal etish va zamonaviy jamiyatda birgalikdagi harakatlarni tashkil etishning demokratik usulining asosiy mexanizmi sifatida qarash mumkin deb ta'kidlaydi M.M.Oxotnikova[2; 54-C.]. M.S.Kaganning so'zlariga ko'ra, "muloqot – bu odamlar bilan muloqot qilish va ularning jamiyati uchun umumiy bo'lgan yangi axborotni ishlab chiqish jarayonidir"[3; 149-C.]. A.S.Akxiyezer muloqotni jamiyatning harakatlantiruvchi kuchi deb hisoblaydi va "dialog nafaqat moddaning eng muhim ta'rifi, ma'no shakllanishining asosi, balki jamiyatning tushuntirish prinsipi sifatida ham

qaralishi mumkin”[4; 213-C.]. Bundan tashqari B.C.Stepin, J.Yo.Mavlonov, B.A.Yerunov, B.A.Runov Muloqot madaniyatining tuzilishini tahlil qilgan bu yerda asosiy qoidalarini ko‘rsatadi. M.Ridel odamlar va xalqlar o‘rtasidagi muloqot zo‘ravonlikning yagona muqobili ekanligini ta’kidlaydi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI. Ushbu tadqiqotda qiyosiy tahlil, tahlil va sintez, nazariyalarni qiyoslash, dala etnografik ishi, tarixiylik, mantiqiylik, ketma-ketlik va tizimlilik usullaridan foydalanilgan.

TAHLIL VA NATIJALAR. Bugungi globallashuv davrida madaniyatlararo muloqot doirasi kengayib borayotganligini ko‘rishimiz mumkin. Madaniyatlararo muloqot asosan geografik va tarixiy jihatdan ajralib turadigan odamlar bir-biri bilan aloqa qiladigan makon xisoblanadi. Bu makonda odamlar ko‘pincha majburlash, tengsizlik va chidab bo‘lmas mojarolar sharoitida oldinga siljiydigan munosabatlar o‘rnatadilar. Madaniyatlararo muloqot geografik va tarixiy jihatdan bir-biridan ajralib qolgan sub’ektlarni bir makon va zamonda birga yashashiga imkoniyat yaratmoqda. Madaniyatlararo muloqot sub’ektlarning ong va dunyoqarashini rivojlanish tendensiyalari natijasida integratsiyalashib borishiga yo‘l ochib bermoqda. Bu madaniyatlararo muloqot zonasidagi odamlarning eng muhim xususiyati shundaki, ularning madaniyati globallashuv jarayoni asosida rivojlanmoqda. “Muloqot jamiyat va inson hayotini qo‘llab-quvvatlashning o‘ziga xos tizimi bo‘lib, unda faoliyat va uning mahsulotlari almashinuvi”[5; 22-C.]. Globalashuv siyosatiga ijobiy muqobil sifatida qaraganda madaniyatlararo muloqot ozchilik guruhlarining fuqarolik huquqlari va madaniy o‘ziga xosligini yoki kengroq aytganda, madaniy xilma-xillikni tan olishni ta’minlaydigan siyosatni anglatadi.

XX-XXI asr boshidan beri globallashuv to‘lqini madaniyatlararo muloqotga kuchliroq ta’sir ko‘rsatdi. Globallashuvning yakuniy maqsadi insoniyat kelajagi umumiy bo‘lgan jamiyatni barpo etish, deb hisoblash asosida ko‘p millatli mamlakatlarda istiqomat qilayotgan insonlar o‘rtasida madaniyatlararo muloqot madaniyatni rivojlantirishdan iborat. Bu asosida insoniyatning umumiy kelajagi bo‘lgan madaniyatlararo muloqot jamiyatini tuzush jarayonida insonlarning ongida

bunday madaniyatni shakllantirishdan iborat bo'lib bormoqda. Globallashuv davrida xar bir inson, mamlakat bir g'oya atrofida birlashib borishi kerak. Chunki globallashuv jarayoni kechayotgan bir davrda jahon iqtisodiyotining murakkab vaziyati va global muammolar oldida hech bir elat, millat, davlat yolg'iz tura olmasligini va buning uchun barcha mamlakatlar bir g'oya atrofida birlashib, hamjihatlikda faoliyat olib borgan xolda xarakat qilishni davrni o'zi taqozo qilmoqda. Shu boisdan, "dunyo hamjamiyatidan munosib o'rin egallashni maqsad qilib qo'ygan har qaysi davlat avvalo o'z xalqining milliy tili va madaniyatini asrab-avaylashga, rivojlantirishga intiladi"[6; 166-B.]. Jamiyatda madaniyatlararo muloqotni kuchaytirishdan maqsad ham ana shu til va madaniyatning birligini, voqelikda namoyon bo'lishini mustahkamlashdir. "Madaniyatlararo muloqot – madaniy faoliyat turi sifatida yoshlar siyosiy ongining o'zgarishlarini tartibotga parallel holda axloqiy me'yorlar bilan tartiblashtiradi. U jamiyatda shaxslar o'rtasidagi o'zaro manfaatlarni hisobga olish, halollik, poklik, bag'rikenglik, ishonchlilik kabi fazilatlarining amal qilinishini anglatadigan tushunchadir"[7; 14-C.]. Madaniyatlararo muloqot ona tilida so'zlashuvchilar va boshqa tillarda so'zlashuvchilar o'rtasidagi muloqotni anglatadi, shuningdek, til va madaniy kelib chiqishi farqli o'laroq odamlar o'rtasidagi har qanday muloqotni anglatadi. Hukumat diplomatiyasi, shahar diplomatiyasi, xalq diplomatiyasi, xalqaro savdo, chiqish turizmi, xorijiy madaniy aloqa, xorijiy korxonalarni boshqarish, xalqaro marketing va boshqalar uning muhim ma'nolaridan xisoblanadi.

Madaniyatlararo muloqot haqida gap ketganda, madaniyatning asosiy xususiyatlarini aniqlashtirish kerak. Ya'ni madaniyat xilma-xillik, barqarorlik va merosga ega. Ulardan eng muhimi madaniy xilma-xillikdir. Turli madaniyatlar muqarrar madaniy farqlarni ham anglatadi.

Insoniyat kelajagi umumiy bo'lgan hamjamiyatni barpo etish xalqaro jamiyat rivojlanishining uzoq muddatli taraqqiyotidir. Biroq, xalqaro hamjamiyatda samarali ta'minotni qanday shakllantirish uchun kelajagi umumiy bo'lgan hamjamiyat tushunchasi zarur. Biroq, insoniyat jamiyatining notekis rivojlanishi va butun dunyoda keng tarqalgan taraqqiyot va demokratik

kamchiliklar tufayli umumiy integratsiyani shakllantirish nihoyatda qiyinlashdi. Madaniyatlararo muloqot insoniyat kelajagi umumiy bo'lgan jamiyat tushunchasini dunyoga yetkazish dolzarb masalalardan biriga aylanmoqda. Faqatgina madaniyatlararo almashinuv orqali xalqaro hamjamiyat insoniyat kelajagi umumiy bo'lgan jamiyat uchun asosan izchil madaniy o'ziga xoslikni shakllantirishi va ochiq, tartibli va uyg'un dunyoni shakllantirishi mumkin. Madaniyatlararo almashinuvni milliy, fuqarolik va mintaqaviy darajadagi institutsional mexanizmlarni qurishdan boshlash kerak. Madaniyatlararo almashinuv insoniyat kelajagi umumiy bo'lgan jamiyatni barpo etishda katta ahamiyatga ega bo'lib, pirovardida insoniyat kelajagi umumiy bo'lgan jamiyatni har tomonlama qurish va rivojlantirishga yordam beradi. "Shaxsni hayvondan ajratib turuvchi siyosiy-ijtimoiy belgilari: aloqaga bo'lgan tug'ma intilish, tilda so'zlash, adolatli va nohaqni ajrata bilish, birlashishga moyillikdir, deydi. Arastuning fikricha, "inson tabiatan siyosiy mavjudotdir", chunki odamlar dastlab faqat boshqa odamlar bilan muloqotda ehtiyoj va qiziqishlarga ega holda muloqot qilgan. Siyosiy qadriyatning mohiyati, Arastuning fikricha, davlat va insonning oliy manfaatiga erishish uchun odamlarni birlashtirishdan iborat"[8; 114-C.]. Shuning uchun ham jamiyatda madaniyatlararo muloqot madaniyatini rivojlantirish davr talabi bo'lib bormoqda. "Bundan keyin madaniyat qanday rivojlanmasin, insoniyat ilgari erishilgan natijalardan voz kechmaydi, ulardan madaniyatning progressiv rivojlanishida foydalanish zarurdir"[9; 96-B.]. Ta'kidlash mumkinki madaniyatlararo muloqot ma'naviy madaniyatni yaratish, o'rganish va rivojlantirish jarayonida davlar, jamiyat, millatlar o'rtasidagi madaniyatlar taraqqiy etadi, insonlarning ma'naviy-axloqiy ongi rivojlanadi, axloq-odobi, umuminsoniy qadriyatlari, estetik madaniyati, madaniyatlararo muloqot madaniyati taraqqiy etadi. Har bir davrda madaniyatlararo muloqot madaniyatning elementlari o'z zamonasining rivojlangan g'oyalari asosida jamiyatda milliy, ma'naviy, axloqiy, muloqot madaniyatiga asoslangan qarashlarni boyitib boradi. Shuningdek, badiiy obrozlarda voqiyalikning ijtimoiy taraqqiyot jarayonidagi aks etib, yoshlar uchun madaniyatlararo muloqot dunyosi, madaniyat

olami, ijodkorlik g'oyalari nozik, takrorlanmas badiiy qahramonlarning timsolida ifodalanadi.

XULOSALAR

Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, globallashuv jarayonida insoniyat kelajagi umumiy bo'lgan hamjamiyatni barpo etish xalqaro hamjamiyat rivojlanishining uzoq muddatli tendentsiyasidir, ammo xalqaro hamjamiyatda samarali ta'minotni shakllantirish umumiy kelajakka ega bo'lgan hamjamiyat tushunchasini keng qamrovli e'tirof etishni talab qiladi. Kishilik jamiyatining muvozanatsiz rivojlanishi va dunyoda keng tarqalgan taraqqiyot va demokratiya tanqisligini hisobga olib, umumiy g'oyani yaratish nihoyatda qiyinlashdi. Madaniyatlararo almashinuvlar umumiy kelajakka ega bo'lgan jamoa tushunchasini yetkazishning muhim usuli hisoblanadi. Insoniyat uchun dunyoda faqat madaniyatlararo almashinuv orqali xalqaro hamjamiyat insoniyatning umumiy kelajagi bo'lgan jamiyatda asosan izchil madaniy o'ziga xoslikni rivojlantirishi va ochiq va tartibli uyg'un dunyoni shakllantirishi mumkin. Milliy, nodavlat va mintaqaviy darajadagi institutsional mexanizmlar, ular insoniyat kelajagi umumiy bo'lgan jamiyatni barpo etishda katta ahamiyatga ega bolib, pirovardida uning har tomonlama takomillashtirish va rivojlanishiga yordam beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Капто А.С. Диалог - путь к человеку // Социально-политические науки. 1990. - № 7 . - С. 3.
2. Охотникова М.М. Социология согласия. – Тюмень: 2002. - С. 54.
3. Каган М.С. Мир общения: Проблема межсубъектных отношений. - М., 2002. - С. 149.
4. Ахиезер А.С. Как «открыть» закрытое общество. - М.: 1997. - С. 213.
5. Атаманчук Г.В. Новое государство: поиски, иллюзии, возможности. - М.: 1996. - С. 22.
6. Мирзиёев Ш.М. Миллий тикланишдан –миллий юксалиш сари. – Тошкент: Ўзбекистон, 4-жилд, 2020. –Б. 166.

7. Селезнева А.В. Концептуально методологические основания политико психологического анализа политических ценностей. Вестник Томского государственного университета Философия. Социология. Политология. 2019. № 49. –С. 14.
8. Задворнов А.Н. Философско методологические подходы к анализу взаимодействия форм общественного сознания. –Москва, 2015. Мысль, -С.114.
9. Садулла Отамуратов, Сарвар Отамуратов. Ўзбекистонда маънавий-руҳий тикланиш. «Янги аср авлоди», -Т.: 2003 й. 96-б.
10. Kholikov, Yunus Ortiqovich. “Moral aspects of national ethnic in bringing up young generation with generosity”. Theoretical & Applied Science 7 (2019): 18-21.
11. Холиқов, Ю. О. (2022). Бағрикенглик маданиятнинг моҳияти ва унинг ахлоқий асослари. Journal of Integrated Education and Research, 1(6), 17–21.
12. Xoliqov, Yunus Ortiqovich. “Yangi O‘zbekistonda bag‘rikenglikni rivojlantirishda millatlararo aloqalarning mohiyati”.Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences 2. Special Issue 23 (2022): 764-774.
13. ORTIQOVICH, XOLIQOV YUNUS. “The importance of moral values in the development of a culture of tolerance in youth”.International Journal of Intellectual Cultural Heritage 1.3 (2021): 65-69.